

DEUİFD Türk Kültürünü Mayalayanlar Özel Sayısı / 2021, ss. 351-362.

EMİNE İŞINSU'DA BİR ROMAN KAHRAMANI OLARAK YUNUS EMRE*

Sabahattin ÇAĞIN**

Öykü USTA***

ÖZ

Yunus Emre, çağlar boyunca etkisini sürdürmüş; şiirleri halk arasında dilden dile aktarılmış sufi bir şairdir. Kişiliğiyle ve düşünceleriyle de Türk halk geleneğinde önemli bir yer edinmiştir. Bu özellikleriyle Yunus Emre'nin gerçek hayatının dışında onunla ilgili menkıbeler de oluşturulmuştur. Bu menkıbelerde çeşitli yönlerine yer verilen Yunus Emre; günümüzde hâlâ şiirleriyle, öğretileriyle ve insana verdiği değerle etkisini sürdürmektedir.

Yunus Emre'nin günümüze kadar devam eden bu yönü onun hakkında çeşitli romanların yayımlanmasına yol açmıştır. Bu romanlardan biri de Emine İşinsu'nun *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri* adlı eseridir. Bu çalışmamızda Yunus Emre'nin bir roman kahramanı olarak eserde nasıl işlendiği incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Emine İşinsu, Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri, Yunus Emre, roman

YUNUS EMRE AS THE HERO OF A NOVEL IN EMINE İSINSU

ABSTRACT

Yunus Emre continued to have an effect throughout the ages; he is a sufis poet whose poems are conveyed in public. With his personality and thoughts, he has gained an important place in the Turkish folk tradition. With these features, besides Yunus Emre's real life, legends have been created about him. Yunus Emre, who takes place in these legends with various aspects; today, it continues to be influential with its poems, teachings and the value it gives to people.

* Yazar; çalışmanın hazırlanması esnasında bilimsel ve etik ilkelere uyulduğunu ve yararlanılan tüm kaynakların kaynakçada belirtildiğini, çalışmanın maddi açıdan fonlanmadığını, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İzmir. s.cagin@deu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org//0000-0001-9649-3660>

*** YL Öğr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü., İzmir. ORCID ID: <https://orcid.org//0000-0003-0263-3891>

Makalenin Hakemlere Gönderiliş Tarihi : 06/12/2021

Makalenin Hakemlerden Geliş Tarihi : 06/12/2021

This aspect of Yunus Emre, which continues until today, has led to the publication of various novels. One of these novels is Emine Işınsu's *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*. In this study, it will be examined how Yunus Emre is handled as a novel hero in the work.

Keywords: Emine Işınsu, *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*, Yunus Emre, novel

1. GİRİŞ

Çağdaş Türk romanının önemli isimlerinden Emine Işınsu, edebiyat hayatına şiirle başlamış, bunun yanında hikâye ve tiyatro eserleri yazmış olmasına rağmen bir romancı olarak şöhret kazanmış önemli kadın yazarlardandır. Işınsu'nun ilk romanı olan *Küçük Dünya*, Nur adlı kahramanın kendini yapayalnız hissettiği bir mekânda hem çevresiyle hem de kendisiyle yaşadığı çatışmaları anlatan, psikolojik yönü ağır basan zaman zaman da mistik unsurlara yer veren bir eserdir. Bu ilk eseriyle ödül alması ondaki yazar kumaşını ortaya koymuştur. Bunda elbette annesi Halide Nusret Zorlutuna'nın daha küçük yaşlarından itibaren onu zorlu bir okuma sürecine sokmasının önemli bir payı vardır.

1966 yılında yayımlanan bu romanı dört yıl sonra yazdığı *Azap Toprakları* izler. Bu roman yetmişli yıllarda hayli önem kazanan “Esir Türkler” temasının ilk örneklerindedir. Romanda Yunanistan'ın Batı Trakya'da yaşayan Türklere uyguladığı baskı, zulüm ve asimile etme çalışmalarına yer verilmiştir. Daha sonraları kaleme aldığı 1973 tarihli *Tutsak* tema bakımından önceki iki eserinin bir sentezi konumundadır. Eserde, eserin kahramanı Ceren'in bir yandan kocasıyla yaşadığı hayatın adeta bir tutsaklığa dönüşmesi anlatılırken bir yandan da amcasının oğlu Tarık vasıtasıyla bu defa Irak'ta da tıpkı Yunanistan'da olduğu gibi Türklere uygulanan baskı ve cinayetler işlenir. Yazar bu konuya daha sonra Bulgaristan Türklerini konu alan *Çiçekler Büyüür* romanında yeniden dönüş yapacaktır. Işınsu'nun öngörüsü daha sonra 1990'lı yıllardaki olaylarla net bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Işınsu 1970'li yılların siyasal bölünmüşlüğü'nün yarattığı duruma da sessiz kalmaz ve *Canbaz*, *Kaf Dağı'nın Ardında*, *Atlı Karınca* gibi romanlarını yazar. Güncel olan kadar tarih de Emine Işınsu'yu ilgilendirmiştir. *Ak Topraklar* romanında Türklerin Anadolu'ya yerleşme macerası anlatılırken *Cumhuriyet Türküsü*'nde de yerleştiği bu topraklardan atılmak istenen bir milletin direnişinin işlendiği görülmektedir. Son olarak

Işinsu'nun tarihî roman olarak düşünülmele birlikte başka amaçla yazılmış romanları da vardır. Bunlar yazarın doksanlı yılların sonlarından itibaren daha fazla haşır neşir olduğu tasavvufî konuların öne çıkarıldığı mistik romanlardır: *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*, *Bukağı*, *Hacı Bayram*, *Hacı Bektaş*. Yunus Emre, Niyazi-i Mısri, Hacı Bayram-ı Veli ve Hacı Bektaş-ı Veli gibi tarihî şahsiyetlerin başkahraman olarak seçildiği bu eserlerde yazar, ilk romanlarında olduğu gibi insanın içine yönelmiştir.¹ Bunlardan Yunus Emre Türk romanında Nezihe Araz (*Dertli Dolap*), Mustafa Necati Sepetçioğlu (*Benim Adım Yunus Emre*) ve İskender Pala (*Od*) gibi çok sayıda yazar tarafından işlenmiştir. Elbette bunun en önemli sebeplerinin başında Yunus'un kişiliğinin bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Bilindiği gibi Emine Işinsu 1997 yılında kaleme aldığı *Nisan Yağmuru* romanıyla tasavvufa yönelmiş ve Yunus Emre de bu anlayışın ürünü olarak kaleme alınmıştır. Daha sonraki romanlarının başkahramanları olan Niyazi-i Mısri, Hacı Bayram-ı Veli ve Hacı Bektaş-ı Veli gibi tasavvuf ehli isimlerin yanı sıra Yunus Emre'nin de manevi yolculuklarını, biyografik unsurlardan faydalanarak oluşturmuştur.

2. BEŞER YUNUS

Emine Işinsu'nun Yunus Emre'yi bir roman kahramanı olarak kaleme alması dikkat çekicidir. Yazar, roman kahramanını ele alırken şairin insan olması üzerinde durmuştur. Yunus Emre'nin çelişkileri, hataları ve bütün insani yönleriyle geçirdiği değişimleri gösteren Işinsu, romanını kahramanının gelişimi üzerine kurmuştur. Başlangıçta Garip sıfatıyla anılan Yunus'un zaman içerisinde derviş olma, daha sonra âşık olma ve Dîdar'a kavuşma yolculuğu romanın iskeletini oluşturmaktadır.

¹ Lütü Şahsuvaroğlu'nun Işinsu'nun romanlarını benzer bir sınıflandırması vardır: *psikolojik tablîl, aşk ve iç burkuntular* içeren romanları, *Türklük aşkını öne alan* romanları, *dönem/tarihî* romanları ve *tasavvufî nirengi noktası alan biyografik* romanları vardır. (Lütü Şahsuvaroğlu, "Turan Romancılığının 'Anne ve Sevgili' Zarafeti", *Türk Edebiyatı*, 572 (2021), 46-47.)

Başka bir deyişle “*Başkabramanın içindeki ben’i aradığı, yaratıcının tüm vasıflarına bir ayna olan aslı varlığa doğru içsel/ ruhî yolculuğun romanı*”²dir.

Yazı hayatının son döneminde tasavvufa yönelen yazar, Yunus Emre’nin hayatını romanlaştırırken trajik unsurlardan yararlanmıştır. Böylece onu ulvi bir kişilik olmaktan çıkarmış, kendi içinde yolculukta bulunan bir roman kahramanı haline getirmiştir³. İki doğrudan birini seçmek zorunda kalan kahramanın yaşadığı ikilikler ve kafa karışıklığı romanın çarpıcılığını arttırmıştır. Akıl, nefes ve gönlün yaşadığı çatışmalar üzerinden roman kavramı güçlendirilmiştir. Aklın ibadet edip cennete gitmesinin yeterli olduğunu söylemesi, buna rağmen gönlün bununla yetinmeyip “ben” arayışına girmesi romanın önemli kilit noktalarındandır. Hacı Bektaş’ın buğday yerine nefes verme teklifinde Yunus’un yaşadığı çatışma, tekkeye girerse karısıyla ilişkisinin değişeceği gibi maddi ve manevi olanın çatışması trajik unsuru kuvvetlendirmiştir. Geleneksel edebiyatta akıl ve gönül çatışması daima işlenmiş ve gönül ön plana çıkarılmıştır. Bu eserde ise akıl ve gönül zaman zaman karşı karşıya gelmesine rağmen aynı şeyi savundukları da görülmektedir. Bu romandaki asıl çatışma nefes ve gönül arasındadır ve Yunus Emre’yi de en fazla zorlayan bu çatışmadır.

Romanın başkahramanı Yunus Emre, insan olarak ele alınmıştır. Fiziksel özellikleri, görünüşü hakkında pek fazla bilgi verilmemiştir. Romanın başlarında annesi, onun babasına benzediğini söyler. Forster’ın yaptığı karakter sınıflandırmasına göre Yunus, yuvarlak(round) bir karakterdir. Bir gelişim romanı olan eserde; kahramanın içsel değişimi, olgunluğu anlatılmıştır. Dolayısıyla kahraman çok boyutludur, gelişimi roman boyunca gözlenir. Eserin sonuna kadar kahraman bir değişim, dönüşüm yaşar. Geri kalan karakterler, tipler Yunus’un hayatına etki ettiği ölçüde ele alınmıştır.

² Mehmet Nur Karakeçi, *Emine İşinsu’nun Romanlarında Yapı ve İzlek* (Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2017), 475.

³ “Romanlara, tasavvufi şahsiyetlerle ilgili menkıbeleri yerleştirse de anlatının bütününe bakıldığında anlatının bir menkıbe değil, roman olduğu anlaşılır.” (Karakeçi, *Emine İşinsu’nun Romanlarında Yapı ve İzlek*, 474.)

Yunus Emre'nin menkıbevi ve tarihi hayatına bakıldığında aile hayatına fazla yer verilmediği görülmektedir. Hacı Bektaş'ın yanından ayrıldıktan sonra ailesinin yanına uğramadan doğruca Tapduk'un kapısına gider. Tapduk Emre onu evine gönderir ve kendisinden haber beklemesini söyler. Babasını küçük yaşta kaybetmiş, annesine düşkün bir çocuk olan Yunus genç yaşta evlenmiştir ve bir de oğlu vardır. Tekkeden haber beklenildiği zamanlarda karısı hamiledir ancak kızı doğduktan sonra tekkeden çağırılması, Tapduk Emre'nin de aile kavramına önem verdiğini gösterir. Yine tekkede yaşayan Yunus'a iki sene sonra ailesini köye getirmesini söylemesi de bunun bir örneğidir. Roman boyunca ailesinin Yunus'un çevresinde bulunduğu görülmektedir. Derviş olup Tapduk Emre'ye bağlandıktan bir süre sonra ailesi yine yanına gelir. Başlangıçta ailesinin yanında olması onu huzursuz etse de sonrasında bu zorluğu ortadan kaldırır. Bu aile ilişkisinin bu şekilde düzenlenmesinin en önemli sebebi romanın yazarının bir kadın olmasıdır diyebiliriz. Derviş olmasının yanı sıra o; aynı zamanda evini geçindiren bir eş ve çocuklarını evlendiren bir babadır. Ancak bütün bunların üstünde Tapduk Emre'yi de kendi ailesi olarak görmektedir. Onu eğiten, Allah'la bir olma yolunda rehberi olan mürşidine derin bir sevgi duymaktadır.

Yunus'u Yunus yapan şahsiyetler de birtakım zıtlıklarla verilmiştir. Bu zıtlıklar arasında yaptığı tercihler Yunus'un kişiliğini ortaya koymaktadır. Geleneksel bir kadın olan babaannesi, küçük Yunus'a dini bilgileri korkutarak öğretmiş ve bu durum Yunus Emre'de kafa karışıklıkları yaratmıştır. Babaannesinin eğitim anlayışının olumsuz etkileri Yunus'a yetişkin olduğu zamanlarda bile ölüm korkusunu yaşatmıştır. Aynı şekilde babaannenin paraleli konumunda bulunan Kasım Hoca da vardır. Kasım Hoca da babaanne gibi korkutmayı esas aldığından Yunus Emre annesinin de desteğiyle onun eğitimini terk etmiştir. Dolayısıyla anne burada bir yol gösterici olduğu kadar babaannenin de alternatifidir. Kasım Hoca'nın alternatifi ise yine o köyde bulunan Arif Hoca'dır. Arif Hoca, dini bilgileri sevgiyle ve güzelliklerle anlatmaktadır. Bu durum halk arasında Sevgi Hoca olarak anılmasına yol açar. Kasım Hoca'nın köydeki lakabı ise dini bilgileri korkutarak vermesinden ötürü Yobaz Hoca'dır. Yalnızca ibadet etmenin, dini gerekliliklerin yerine getirilmesinin yeterli olduğunu düşünen Kasım Hoca köye gelen dervişlere de deli demektedir. Bu iki tip yüzünden zahid ile âşık arasındaki çatışmayı Yunus daha küçük yaşlarında fark etmiştir. Annesinin ve babaannesinin arasındaki dini öğretilerdeki farklılıkları,

hocalarını gözlemlemesiyle iyice belirginleşir. Gönül ehli olan Arif Hoca, ondaki şevki görmüş ve Yunus'un Konya'da eğitim alması gerektiğini düşünmüştür. Hatta onun bir tekkeye kul olmasını söylemiş ancak annesi küçük oğlunu göndermemiştir. Menkıbevi hayatından farklı olarak anlatılan bir unsur da Yunus'un eğitilmiş olup olmadığı meselesidir.

Yapılan araştırmalarda Yunus'un ümmi ya da eğitilmiş olduğu konusu henüz netleşmemiştir. Kimileri onun gönülden söylediğini ve eğitilmiş olduğunu savunur. Buna gerekçe olarak bazı şiirlerinde eğitilmiş olduğunu söylemesini ileri sürerler. Köprülü gibi isimler de onun en azından Farsça anlayacak kadar eğitim aldığını düşünmektedir. Işınsoy da Köprülü'yle aynı fikirde olmalı ki kahramanına Konya'da iki sene ders aldırır. Gönülünü susturamayan ve yeni şeyler öğrenmek isteyen Yunus, Konya'da Sıtkı Hoca'nın yanında kendini geliştirir. Arif Hoca'nın Konya'daki bir benzeri olan Sıtkı Hoca, öğrencilerinin meşrebine uygun olarak eğitim vermektedir. Yunus'un manaya düşkün, tasavvufa eğilimli bir genç olduğunu anlamıştır. Gönülünün söylediği Yunus'a Mevlana'nın şiirlerini okutmuştur. Böylece Işınsoy, Yunus'un şairliğini hem aldığı eğitime hem de gönülündeki coşkuya bağlı olduğunu göstermek istemiştir. Aldığı bütün eğitimler yaşayacağı yolculuk için adeta bir hazırlıktır.

Bilindiği gibi *"bir insanın ruhsal ve fiziksel gelişimini, kişiliğinin olgunlaşma sürecini, bunu hazırlayan dış etkileri ve ulaştığı olgunluğu"*⁴ işleyen romanlara gelişim romanı denmektedir. Bu tür romanlarda kahraman içsel bir yolculukta. Emine Işınsoy'un romanında da Yunus Emre'nin kendi benine ulaşma yolculuğu anlatılmak istenmiştir. Roman boyunca Yunus'un ruhsal ve kişisel gelişimi gözler önüne serilmekte, kâmil insan olma yolunda iç ve dış etkiler ele alınmaktadır. Tekkeden iki yıllığına ayrıldığı zaman yaptığı yolculuklar, kendi içsel yolculuğunun somutlaşmış hali gibidir. Bütün yolculuk boyunca aradığı Allah'tır. Kendi beninden çıkarak O'na ulaşmak, ölmeden Dîdar'ı görmek ister. Nefsiyle, kibriyle bir savaşta olan Yunus bütün bunlardan sıyrılıp kendi benliğine dönme çabasındadır. Bu yolculuğa çıkma isteğinin kıvılcımı Nurefşan'dır. Bu gelişim romanının bölümlendirilmesinde de kendini göstermektedir. Kitabın ilk bölümünde Yunus garip olarak nitelendirilir. Bu garip kelimesinde aslında Yunus'un sıra dışılığı, onun herkesten farklı oluşuna

⁴ Gürsel Aytaç, *Genel Edebiyat Bilimi* (İstanbul: Say Yayınları, 2009), 341.

bir vurgu vardır. İkinci bölümde bu defa Yunus'un sıfatı dervîştir ki bu bölümde Yunus'un dervîşlik macerası ortaya konulmuş, onun halvete girmesiyle bu macera sonuçlanmıştır. Bunu takip eden süreçte ise o artık âşık olmuştur, Dîdar'ına ulaşmak için yolculuğa hazırdır ve son bölüm tasavvufun da son aşaması olan Dîdar'ı görme başka bir ifadeyle Allah'la bir olma, O'na ulaşma aşamasıdır.

Yunus Emre'nin hayatı hakkında çok fazla bilgi yoktur. Tarihi ve menkıbevi hayatı incelendiğinde manevi aşkı dışında bir aşktan bahsedilmez. Emine Işınsu romanını yazarken Yunus'un manevi aşkı için tetikleyici olarak Nurefşan'ı yaratmıştır. Bir gün mezarlıkta oturup düşünen Yunus, birkaç kadının geldiğini fark eder. İçlerinden solgun yüzlü olanı dikkatini çeker. Daha sonra isminin Nurefşan olduğunu öğrendiği bu kadına âşık olur. Nurefşan, maddi aşktan ziyade Yunus'un aşkının kıvılcıdır: *İlahî aşk Nurefşan'ın Yunus'un içine bıraktığı bu tohumla tomurcuklanır*⁵. Bu yönüyle Nurefşan, Yunus'un maddi aşktan manevi aşka yükselmesini sağlayan bir araç konumundadır. Nitekim sonraki kısımlarda Nurefşan'ın yüzüyle Tapduk Emre'nin yüzünün özdeşleşmesi de bunu göstermektedir. Tekkeye girdikten sonra yok olan Nurefşan'ın hayali Tapduk'un yüzünde kendisini göstermektedir: *"İlk ateşi Nur'um yakıtı gönliimde, öyle bir ateşti ki, gönliüm söylemez oldu, sustu... Sonra o, gönliümle tekleştirdi... Sonra Tapduk..."*⁶. Daha sonra Tapduk'un yüzünde Peygamber'in suretini görmesi, Yunus'un Allah aşkına ulaşırken yukarıda da belirttiğimiz gibi maddi aşktan manevi aşka geçtiğini gösterir. Ancak bu aşk, onların Allah'ın nurunu taşımasından kaynaklanmaktadır. Benzer bir durum Yunus'un insana duyduğu sevgide de görülmektedir. Allah'ın tecellisi olduğunu düşündüğü insana derin bir sevgi duymaktadır. Yalnızca insana değil, yaratılmış bütün canlılara değer vermektedir. Bu yüzden sevgiyle ilgili düşüncelerini şiirlerinde dile getirmektedir.

Emine Işınsu, daha aydınlatıcı olmak amacıyla onun şiirlerine de yer vermiştir. Bazen ilahilerinin tamamını bazen de birkaç mısraını

⁵ Mehmet Akif Çetin, *Emine Işınsu Romanları Üzerine Bir İnceleme (1980-2013)* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2015) 63.

⁶ Emine Işınsu, *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2020), 242.

kullanarak vermek istediği mesajı pekiştirmiştir. Karakeçi⁷'nin belirttiği gibi romanda yer alan şiirler Yunus'un içinde bulunduğu halet-i ruhiyeyi yansıtmak için bir araç durumundadır. Bektâşi ananesine göre Tapduk Emre'nin dergâhında Yunus-ı Gûyende isimli bir derviş daha vardır. Yunus'un dergâhtaki kırkıncı yılındaki bir sohbet esnasında Yunus-ı Gûyende'nin sesi kesilir. Bunun üzerine Yunus Emre'ye dönen Tapduk, onun kilidini açtığını söyler ve Yunus Emre ilahiler söylemeye başlar. Yunus'un şiirleri tekkede kırk yıl piştikten sonra gönlünden dökülür. Buna karşılık romanda Yunus'un şairliği çok daha önceden başlamıştır ve ilk gençlik yıllarında Yunus'un gönlünden dizeler akmaya başlamıştır. Eğitim almadığı halde onu söyleten gönlüdür. Tekkeye intisap etmeden önce şiirleri Hak âşıkları arasında yayılmaya başlamıştır. Hatta Hacı Bektâş-ı Veli dahi onun ismini duymuştur. Romanın sonunda Tapduk da ondan *Bizim Yunus* olarak bahseder. Tanınmış olmanın yarattığı gurur yüzünden nefsiyle sık sık kavgaya tutuşur. Hacı Bektaş'ın huzurundayken şairliğiyle övünür, bunun üzerine şeyh onun dilini kilitler. Gönlünde şiirler filizlenir ancak dilinden dökülmez. Tapduk'un dergâhına yüz sürdüğünde gönlü dolayısıyla şiirleri kilitlenmiş haldedir. Gönlü durmayıp çağlasa da dilden dökülmez sözcükleri. Menkıbede bulunan gönlün kilidinin açılması Işmsu'nun romanında da yer alır. Tapduk onu iki seneliğine dünyayı görmeye gönderdiği zaman Yunus adını saklar. Başkaları tarafından okunan kendi şiirlerini de kendisinin okuduğu şiirleri de üstüne almaz. Derviş ya da Âşık Yunus olmaktan çıkarak ilk benliğine, garip haline sığınır.

Tapduk'un dışarıya yolladığı Yunus, insanları dinlemiş ve onlara bilgisi çerçevesinde yol göstermiştir. Henüz Dîdar'a kavuşmadan çıktığı yolculuğun sonunda en büyük isteği gerçekleşir. Menkıbeye göreyse Yunus, Tapduk'un dergâhında kâmil hale gelip kırk yılını tamamladıktan sonra dergâhtan ayrılır. Bir başka menkıbeye göreyse şeyhinin emriyle kırk yıl boyunca diyar diyar dolaşmıştır. Köprülü⁸ Yunus'un kuvvetli bir ihtimal dergâhtan ayrılıp başka bir yerde seccâde-nişin olduğunun üstünde durur.

⁷ Karakeçi, *Emine Işmsu'nun Romanlarında Yapı ve İzlek*, 475.

⁸ Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1976), 270.

3. ÂŞIK YUNUS

Yunus'un dergâhtan ayrılıp insanlarla konuşması, yeni yerler görmesi romanda ve tarihi hayatında ortaktır. Ancak nerelere gittiği konusunda roman yazarı farklı düşünmüştür. Şairin *Divan*'ında yer alan bazı şiirlerinden yola çıkılarak Şam'a, Antep'e gittiği ve orada nutuklar söylediği sonucuna varılmıştır⁹. Manzumelerine bakılarak da Kâbe'ye gittiği düşünülmektedir. Ancak Işınsoy romanında kahramanına farklı yerler gezdirir. Konya'dan güneye giden bir kervan bularak yolculuğuna başlayan Yunus, karşılaştığı kişilerden şiirlerini duydukça huzursuzluk hisseder. Gittiği yerlerde kendini şair Yunus olarak değil, Garip Derviş olarak tanıtmaya başlar. Halk arasında Yunus hakkında hurafeye kaçacak olayların anlatılması, onun yaşarken tanınmaya başladığını gösterir. Roman boyunca ruhsal bir gelişme yaşayan kahramanın tanınmaktan duyduğu rahatsızlıkla geçirdiği değişim gözler önüne serilmiştir. Başka bir deyişle artık Yunus, Hacı Bektâş-ı Veli'nin karşısında şairliğiyle övünen Yunus değildir.

Denizi görme ve Dîdar'a kavuşma isteğiyle çıktığı yolculukta bambaşka deneyimler yaşar. Aşağılanmış, aç kalmıştır ancak nefsinin hiç olmadığı kadar öldürmüştür. Deniz, su psikanalistler için anne karnını, güveni temsil eder. İnsanın başladığı noktaya geri dönme isteğinin sembolüdür. Yunus'un deniziyse asıl benlik olan Allah'a kavuşmanın, O'nunla bir olmanın ifadesidir. Denizin bir başka simgesi de sonsuzluktur. Yunus, denizin sınırsızlığıyla kendi aşkını karşılaştırır. Allah'a duyulan aşkın sonsuz olduğunu ve sınırı yokmuş gibi görünen denizin bile bu aşkla yarışamayacağını düşünür. Kendisinin Allah'a duyduğu yüce aşkı, herkesin yaşamasını ister. Dolayısıyla toplumun içine karışır, onlardan biri olur ve insanlara sevgiyi anlatır. Antep'e gitmeyi çok istese de Tapduk'un verdiği süreyi geçirmek istemez. Şam'da farklı düşüncelerdeki insanlarla karşılaşır, aşağılanacağını bile bile davet edildiği sohbet meclislerine gider. Çünkü asıl önemli olan Yunus değil, kalbine dokunabileceği insanlar bulmak ve onlara mutlak varlık olan Allah'ı anlatmaktır.

Gittiği yerlerde erkekler dışında kadınların da soruları vardır. Kadınların din hakkında soru soracağı sohbetler de düzenlenir ve Allah

⁹ Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 270.

aşkını onlara da aktarır. Ayrıca kadınların da tasavvufi bir hayat yaşayabileceğine inanmaktadır. Benini bulmaya çalışan birinin, kadın ya da erkek olsun, bu yolculuğa çıkması gerektiğini düşünmektedir. Kadınlara bu iznin verilmemesini haksızlık olarak yorumlamaktadır: “...*bu zamanda erkeklere yol imkânı açıldığı hâlde, kadınlara bu işin kapalı olması, Yunus’a çok büyük haksızlıkmiş gibi geliyordu.*”¹⁰ Gerçek bir mürşidin de kadın ya da erkek olarak ayırım yapmaması, kapısını Allah’ın bütün kullara açması gerektiğine inanmaktadır. Kadınların tasavvufla olan ilişkisi üzerinde durulmasının önemli bir sebebi, romanın bir kadın yazar tarafından kaleme alınmış olmasıdır. Yazar kendi kafasındaki soruları, düşünceleri roman kahramanı üzerinden dile getirmiştir. Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi, yazar bunu yaparken Yunus’un zihnini “yansıtıcı bilinç” olarak kullanmaktadır. Yazarın bu meseleyi gündeme getirmesinin sebepleri arasında tarikatların hala kadınlara gereken önemi vermediği düşüncesinden de kaynaklanıyor olabilir.

Yunus’un toplumla ilişkisi hem yolculuğu boyunca hem de köydeki yaşamıyla romanda yer almıştır. Onun ince ruhlu biri olduğu köydeki yaşamıyla bellidir. Her zaman halkla iç içedir. Küçüklüğünden beri Garip olarak anılır. Gönlünün söylediği şürleri ağaçlara çıkararak söylemesi, hayvanlara karşı duyarlı olması nedeniyle bu adla bilinir. Çocuklarla oynamaz, yaşından büyük düşünür ve davranır. Köyde herkes Yunus’u sever, Kasım Hoca ve çevresindekilerse çok hoşlanmazlar. Kuraklık olduğu zaman Hacı Bektâş’tan buğday istemeye toplumdaki en güvenilen Yunus gönderilir. Bektâşî ananesinde buğdayı kendisi için istemeye gider ancak romanda köydeki herkes adına gönderilir. Tekkenin bulunduğu köyde de herkes tarafından sevilir. Bazı kimseler onun iyi niyetini suiistimal eder ancak meşrebi gereği Yunus insanın her türlüüne değer verir. Çünkü o, yaratılanı Yaradan’dan ötürü sevmeyi şiar bilir. İki senelik yolculuğunda karşılaştığı kesimlere iyi niyetle yaklaşmış, bazı hocalar tarafından deli yaftası yemiştir. Konakladığı yerlerde, beraber yol gittiği kişilerce sevilmiştir.

¹⁰ Işinsu, *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*, 243.

4. SONUÇ

Yunus Emre, toplum tarafından oldukça sevilmiş, şiirleriyle ve öğretileriyle günümüze kadar etkisini sürdürmüş bir isimdir. Birçok yazar tarafından hayatı romanlaştırılmış, Yunus'un her yönü yazıya dökülmüştür: insan Yunus, şair Yunus, âşık Yunus... Emine Işınso da Yunus'un büyümesine kapılan yazarlardandır. Çok etkilendiği bu şahsiyetin romanını yazarken kahramanını idealize etmeden, hatalarıyla ve yaşadığı çatışmalarıyla ele almıştır. Roman bu yönüyle oldukça dikkat çekicidir.

Yunus Emre'nin hayatını, Emine Işınso'nun gözünden incelemeyi amaçlayan bu yazıda *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri* romanı baz alınmıştır. Buradan yola çıkarak yazarın romanı oluştururken hem Yunus'un tarihî hayatından hem de menkıbelerden yararlandığı tespit edilmiştir. Romanın bazı kısımlarındaysa yazar menkıbelerden ayrılmış, kendi hayal dünyasından faydalanmıştır.

Romanda Yunus Emre'nin çocukluğu, gençliği ve olgunluk çağı anlatılmış; Allah'la bir olduktan sonraki yaşamı konu edilmemiştir. Yunus'un ailesiyle olan ilişkisi, toplumdaki ve dergahtaki durumu, kendisiyle yaşadığı çelişkiler roman boyunca önemini koruyan olaylardır. Bir gelişim romanı olan bu eserde, Yunus'un maddi ve özellikle manevi gelişimi de gözler önüne serilmiştir.

Sonuç olarak Yunus Emre, birçok coğrafyada iz bırakmış; Türk toplumu için önemli bir şahsiyettir. Doğaya, canlıya ve insana duyduğu sevgi onun şiirlerinde sıkça işlediği konulardandır. Bu öğretileriyle ve halka yakın olmasıyla herkes tarafından sevilmiş ve sahiplenilmiştir. Ülkenin birçok yerinde makam ve medfeninin olması da onun ne kadar sevildiğinin bir kanıtıdır. Dolayısıyla onun günümüz romanlarında bir şahsiyet dolarak işlenmesinden daha doğal bir şey yoktur.

KAYNAKÇA

- Aytaç, Gürsel. *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları, 2. Basım, 2009.
- Çetin, M. Akif. *Emine Işınsu Romanları Üzerine Bir İnceleme (1980-2013)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2015.
- Işınsu, Emine. *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 9. Basım, 2020.
- Karakeçi, M. Nur. *Emine Işınsu'nun Romanlarında Yapı ve İzlek*. Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2017.
- Köprülü, M. Fuad. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1976.
- Şehsuvaroğlu, Lütfi. "Turan Romancılığının 'Anne ve Sevgili' Zarafeti", *Türk Edebiyatı* 572 (2021), 46-47.